

Wie pleegt de hongermisdaad?

L. Polman*

Vijftwintig jaar geleden kreeg de Oekraïense historicus Stanislav Koelchitsky orders van de Sovjet-autoriteiten om de wereld een leugen te verkopen. Hij moest de hongersnood die in de jaren dertig miljoenen Oekraïeners het leven had gekost, ‘analyseren’ als een natuurramp. De professor weigerde. Niet droogte, maar Stalin was de veroorzaker geweest. Dat in 1932-1933 in de hele Sovjet-Unie mensen van honger omkwamen, is een feit, zei professor Koelchitsky. Om landbouwhervormingen af te dwingen hadden de communisten aan Sovjet-boeren de oorlog verklaard. Maar in de Oekraïene ging het regime volgens de professor verder dan dat. Stalin had opdracht gegeven om Oekraïense dorpen te isoleren en uit te hongeren, met als doel het volk te decimeren en voor eens en altijd een einde te maken aan het Oekraïense verlangen naar onafhankelijkheid van Moskou. Hij had het onderzoek zwaar gevonden, zei de professor ook nog. ‘Vooral de documentatie over kannibalisme vond ik erg moeilijk om te lezen.’

Holodomor heet de hongersnood in het Oekraïens, genocide door uithongering. De campagne om de *Holodomor* erkend te krijgen heeft sinds 1991, toen het land onafhankelijk werd, een belangrijke rol gespeeld in de Oekraïense queeste naar een nationale identiteit. In november 2008, op de 75ste verjaardag van de *Holodomor*, werd in een park in Kiev een monument voor de hongerdoden opgericht. Naast het dertig meter hoge standbeeld komt een museum-pje te staan waar de verhalen van overlevenden zullen worden bewaard. Rusland is er woedend over: ‘We keuren de repressie van het stalinistische regime tegen de bewoners van de Sovjet-Unie af. Maar te beweren dat het vernietiging van de Oekraïeners tot doel had, wordt niet gestaafd door feiten en is niets dan een poging om een nationalistische vertaling te geven aan een nationale tragedie’.

Het is niet voor niets dat zowel de Oekraïeners als de Russen hun argumenten voor en tegen *Holodomor* zoveel mogelijk in het Engels het internet op slingeren. Ze hebben het International Criminal Court (ICC) in Den Haag in hun vizier. Door honger te sterven is wezenlijk iets anders dan door honger te worden vermoord, zei professor Koelchitsky bij de onthulling van het monument. Oekraïene overweegt een aanklacht voor het plegen van *Holodomor*, met schadevergoeding als doel. Nog nooit is een leider of een regime vervolgd voor het plegen van massamoord door honger, maar nu het ICC bestaat, zou het maar zo kunnen gaan gebeuren. In het Statuut van Rome, dat het fundament van het ICC vormt, staat opzettelijke uithongering driemaal expliciet genoemd: als oorlogsmisdaad, als misdaad tegen de mensheid en, als de opzet gericht is tegen een bepaald deel van een bevolking, als genocide.

De aanklagers van het ICC zullen het woord ‘hongersnood’ niet snel gebruiken. Als honger niet is veroorzaakt door sprinkhanen of droogte, maar door mensen die hadden kunnen weten dat honger het gevolg van hun daden zou zijn, zullen ze het een ‘hongermisdaad’ noemen. Bepaalde oorlogstactieken zijn misdadig, omdat je kunt voorspellen dat die gevolgen voor de productie en distributie van voedsel hebben. Als je nalaat om voedseltekorten aan te vullen, weet je ook dat er doden gaan vallen. Ook dan zal de vraag van ICC-aanklagers zijn: wie heeft deze hongermisdaad gepleegd?

Misschien wordt Darfur een eerste testcase. In maart vaardigde het ICC een arrestatiebevel uit tegen de Sudanese president Bashir op beschuldiging van oorlogsmisdaden zoals massamoord en marteling. Woedend gaf Bashir internationale hulporganisaties orders om Sudan te verlaten. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Clinton is prompt van plan om Bashir voor iedere dode als gevolg van het vertrek van de NGO's verantwoordelijk te stellen. En zo hangt Bashir nóg een aanklacht boven het hoofd. Voor het plegen van de hongermisdaad. ■

* Mw. L. Polman is freelance journalist en auteur van onder meer *De Crisiskaravaan*.
Achter de schermen van de noodhulpindustrie.

